

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
4967-16

meddelad i Stockholm den 10 april 2018

KLAGANDE

Eskilstuna kommun
631 86 Eskilstuna

MOTPART

AA

Ombud: BB

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Jönköpings dom den 22 augusti 2016 i mål nr 3436-15

SAKEN

Stöd och service till vissa funktionshindrade

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens och förvaltningsrättens avgöranden och fastställer Eskilstuna kommuns beslut.

Dok.Id 187294

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

BAKGRUND

Personer som omfattas av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har rätt till olika insatser för särskilt stöd och särskild service, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och behoven inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor.

En av insatserna enligt lagen är personlig assistans. En personlig assistent hjälper till med dels grundläggande behov, såsom hygien, måltider och kommunikation, dels personliga behov, exempelvis vid fritidsaktiviteter och umgänge. En annan insats som kan ges till vuxna personer är daglig verksamhet, vilket innebär en individuellt anpassad sysselsättning som alternativ till förvärvsarbete. Ytterligare en insats är korttidsvistelse utanför det egna hemmet. Den insatsen innebär att den funktionsnedsatta personen tillfälligt vistas på t.ex. ett korttidshem eller hos en familj eller deltar i en lägerverksamhet. Insatsen syftar till att erbjuda den funktionsnedsatta personen miljöombyte och rekreation, men kan också ges för att anhöriga ska få avlösning i omvårdnadsarbetet.

AA har en funktionsnedsättning som medför ett omfattande omvårdnadsbehov. Han är vuxen och bor tillsammans med sin mor och tre minderåriga syskon. AA har beviljats assistansersättning samt insatsen daglig verksamhet. Det är hans mor och en vuxen bror till honom som arbetar som hans personliga assistenter. Han har tidigare även varit beviljad insatsen korttidsvistelse utanför hemmet.

AA ansökte om fortsatt rätt till insatsen korttidsvistelse utanför hemmet. Kommunen avslog ansökningen. Kommunen angav som motivering till sitt beslut att AA inte behövde korttidsvistelse utanför hemmet, eftersom hans behov tillgodosågs genom övriga beviljade insatser.

AA överklagade kommunens beslut till förvaltningsrätten som upphävde beslutet och förklarade att han hade rätt till insatsen korttidsvistelse utanför hemmet. Målet överlämnades till kommunen för vidare handläggning.

Mål nr
4967-16

Kammarrätten, som avslog kommunens överklagande, angav att annat inte framgick av utredningen än att AAs egna behov av miljöombyte och rekreation var tillgodosedda genom assistansersättningen och hans dagliga verksamhet. Det förhållandet att anhöriga valt att själva utföra den personliga assistansen minskade rätten till korttidsvistelse utanför hemmet för behov av avlösning av anhöriga, men eftersom det i familjen även finns minderåriga barn kunde de anhörigas behov av avlastning inte fullt ut tillgodoses genom beviljade insatser. Med hänsyn till denna begränsade rätt till korttidsvistelse borde förvaltningsrättens domslut inte ändras.

YRKANDEN M.M.

Eskilstuna kommun yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska upphäva underinstansernas avgöranden och fastställa kommunens beslut. Till stöd för sin talan anför kommunen bl.a. att behovet av korttidsvistelse utanför hemmet har uppkommit till följd av att AAs anhöriga också är hans personliga assistenter. Om utomstående assistenter anlitas behövs inte någon avlösning.

AA har inte kommit in med något yttrande.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

Frågan i målet avser rätten till korttidsvistelse utanför hemmet för att bereda anhörig, som den funktionsnedsatte är bosatt tillsammans med och som arbetar som dennes personliga assistent, avlösning i omvårdnadsarbetet.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Av 9 § 6 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade framgår att en av de insatser som kan beviljas enligt lagen är korttidsvistelse utanför det egna

Mål nr
4967-16

hemmet. Lagtexten innehåller inte några begränsningar för när rätt till insatsen kan föreligga. Av praxis framgår att korttidsvistelse utanför hemmet kan beviljas både för eget rekreativändamål och för behov av avlösning av anhörig. Avgörande för om en rätt till insatsen föreligger är om det finns ett behov av insatsen och det behovet inte tillgodoses på annat sätt. Denna prövning ska grundas på en bedömning i det enskilda fallet och med beaktande av de individuella förhållanden som råder (RÅ 2006 ref. 66 och HFD 2013 ref. 70).

Beträffande vuxna funktionsnedsatta som bor kvar i föräldrahemmet är utgångspunkten att de får sin tillvaro organiserad på ett sådant sätt att de får sitt behov av stöd och service tillgodosett genom främst personlig assistans och daglig verksamhet. Behovet av, och därmed rätten till, insatsen korttidsvistelse utanför hemmet minskar därmed efter 18 års ålder. Det sagda gäller såväl då insatsen syftar till att bereda den funktionsnedsatte miljöombyte och rekreation, som då den avser att ge anhöriga avlösning i omvårdnadsarbetet (jfr RÅ 2006 ref. 66 I).

Vid prövningen av om det beträffande en vuxen person finns ett kvarstående behov av insatsen korttidsvistelse utanför hemmet måste alltså vägas in vilka andra insatser som beviljats. Personlig assistans är en insats vilken som utgångspunkt ombesörjs av personer utanför familjekretsen, men det finns inget hinder mot att en anhörig arbetar som personlig assistent (prop. 1992/93:159 s. 174 f.). Personlig assistans är emellertid en insats som – tillsammans med andra insatser, t.ex. daglig verksamhet – ligger vid sidan av det omvårdnadsarbete som familj och andra anhöriga självmant bistår den funktionsnedsatte med.

Av det sagda följer att den omständigheten att den funktionsnedsattes anhöriga arbetar som dennes assistenter inte utesluter att ett behov av insatsen korttidsvistelse utanför hemmet kan finnas för att bereda anhöriga avlösning i omvårdnadsarbetet. Prövningen av det behovet ska emellertid enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening göras endast utifrån det omvårdnadsarbete som inte omfattas av den beviljade personliga assistansen. Prövningen ska således

Mål nr
4967-16

göras på motsvarande sätt som om den funktionsnedsatte anlitat utomstående assistenter.

Denna prövning bör bl.a. avse i vilka avseenden beviljade insatser inte möjliggör tillräcklig avlastning och för vilka överskjutande behov som korttidsvistelse utanför hemmet eventuellt behövs.

I målet finns en omfattande utredning om AAs förhållanden och behov. Däremot har det inte kommit fram att de anhörigas situation är sådan att beviljade insatser inte räcker till. AA får därmed anses tillförsäkrad goda levnadsvillkor även utan insatsen korttidsvistelse utanför hemmet. Överklagandet ska därför bifallas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Eskil Nord, Mahmut Baran, Mari Andersson och Ulrik von Essen.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Charlotta Nyhlén.

Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 23 november 2015 i mål nr 2126-15
Vård- och omsorgsnämnden i Eskilstuna kommuns beslut den 16 mars 2015